

ACADEMIA DE ȘTIINȚE ȘI UMANISTICĂ DIN ISRAEL
ȘI DOI DINTRE REPREZENTANȚII SĂI DE FRUNTE:
LOUIS GUTTMAN (1916–1987) ȘI
DON HANDELMAN (1939–2007)

EMILIAN M. DOBRESCU*

Academia de Științe și Umanistică din Israel, cu sediul la Ierusalim, a fost înființată în 1961 de către statul Israel pentru a promova contactul între cadre didactice universitare din domeniul științelor și umanistică din Israel, pentru a consilia guvernul privind proiecte de cercetare de importanță națională și pentru a promova excelența¹. Aceasta cuprinde 102 oameni de știință din domenii ale științelor naturii și umaniste. Academia este situată alături de reședința oficială a președintelui statului Israel.

În domeniul științelor naturii, Academia desfășoară proiecte de cercetare științifică privind geologia, flora și fauna din Israel și facilitează participarea oamenilor de știință israelieni din domeniul cercetării la proiecte internaționale, cum ar fi Fizica energiilor înalte, la CERN (Geneva) și Fondul european de radiații. Conform Forumului internațional de celule stem, desfășurat la 16 august 2005, Israelul are cea mai mare concentrare de oameni de știință și ingineri din lume.

În domeniul științelor umaniste, pricipalele domenii de cercetare sunt studiul Tanakhului și Talmudului, istoria evreilor, filosofia și arta evreiască, limba ebraică, proza și poezia ebraică.

Academia de Științe și Umanistică din Israel administrează fondul Fellowships Einstein, care este destinat să promoveze relațiile dintre oamenii de știință din întreaga lume și comunitățile israeliene academice, Fondul pentru Știință al Israelului cu un buget anual de 53 milioane dolari, precum și o serie de fonduri de cercetare bazate pe subvenții de la Fondul Adler pentru Cercetare Spațială, Fundația Wolf și Fondul Fulks de Cercetări Medicale. Academia are relații cu Israel Academic Center din Cairo, care asistă cercetători israelieni cu activitate de cercetare în Egipt, ce facilitează, de asemenea, cooperarea cu academicieni egipteni.

* Address correspondence to Emilian M. Dobrescu: Secția de științe economice, juridice și sociologie, Academia Română, Calea Victoriei nr. 120, sector 1, București, România; e-mail: dobrescu@acad.ro.

¹ De pe site-ul http://en.wikipedia.org/wiki/Israel_Academy_of_Sciences_and_Humanities, vizitat pe 15 ianuarie 2012.

Academia de Științe și Umanistică din Israel are statut de observator la European Science Foundation și rulează programe de schimb cu British Royal Society, Academia Britanică, Academia Suedeză și Consiliul Național de Cercetare din Singapore. Din 1991 este semnat un acord de colaborare interacademică și cu Academia Română.

În domeniul științelor umaniste, Academia de Științe și Umanistică din Israel are înregistrați pe *site*-ul menționat, 66 din cei 102 membri. Aceștia sunt (în ordine alfabetică): **1.** Hanoch Albeck, Studiul Talmudului; **2.** David Asheri, Studii clasice; **3.** Robert Aumann, Matematică, Premiul Nobel pentru economie în 2005; **4.** David Ayalon, Istorie arabă; **5.** Aharon Barak, Legea; **6.** Yehuda Bauer, Studiarea Holocaustului; **7.** Haim Beinart, Studii iudaice; **8.** Zeev Ben-Haim, Studii ebraice; **9.** Iosua Blau, Limba și literatura arabă; **10.** Nili Cohen, Legea; **11.** Michael Confino, Istoria rusă și est-europeană; **12.** Hillel Daleski, Literatură engleză; **13.** Ben-Zion Dinur, Studii iudaice; **14.** Shmuel Eisenstadt, Sociologie; **15.** Itzhak Englard, Legea; **16.** Ezra Fleisher, Literatură ebraică; **17.** David Flusser, Studii religioase; **18.** Yohanan Friedmann, Studii islamice; **19.** Daniel Friedmann, Legea; **20.** Mordechai Akiva Friedman, Talmud; **21.** Tedeschi Gaido, Justiție civilă; **22.** Gideon Goldenberg, Lingvistică și limbi semitice; **23.** Jonas Greenfield, Lingvistică și limbi semitice; **24.** Avraam Grossman, Studii iudaice; **25. Louis Guttman, Sociologie;** **26. Don Handelman, Antropologie, Sociologie;** **27.** Menahem Haran, Biblia; **28.** Elhanan Helpman, Economie; **29.** Benjamin Isaac, Istorie; **30.** Yosef Kaplan, Studii iudaice, Istorie; **31.** Yehezkel Kaufman, Biblia; **32.** Benjamin Kedar, Istorie; **33.** Eitan Kohlberg, Studii asiatice și africane; **34.** Asher Koriat, Psihologie; **35.** Dorothea Krook-Galaad, Literatură americană, Literatură engleză; **36.** Iacov Licht, Biblia; **37.** Saul Lieberman, Talmud; **38.** Benjamin Mazar, Arheologie, Studii iudaice; **39.** Shlomo Morag, Limba ebraică; **40.** Yosef Naveh, Epigrafie, Paleografie; **41.** David Navon, Psihologie; **42.** Ruth Nevo, Literatură engleză; **43.** Don Patinkin, Economie; **44.** Shlomo Pines, Filosofie; **45.** Hans Jakob Polotsky, Lingvistică; **46.** Josua Prawer, Istorie; **47.** Haiim B. Rosen, Lingvistică; **48.** Nathan Rosenstreich, Filosofie; **49.** Ariel Rubinstein, Economie; **50.** Dov Sadan, Limba și literatura idiș; **51.** Jefim Schirman, Literatură ebraică; **52.** Gershon Scholem, Mistică evreiască; **53.** Moshe Segal, Biblia; **54.** Gershon Shaked, Literatură ebraică; **55.** Shaul Shaked, Studii iraniene, Studii religioase; **56.** Ariel Shisha-Halevy, Lingvistică; **57.** Chone Shmeruk, Literatură Idiș; **58.** Mehahem Stern, Studii iudaice; **59.** Hayim Tadmor, Asiriologie, Istoria Orientului Apropiat antic; **60.** Jacob Talmon, Istorie modernă; **61.** Yoram Tsafrir, Arheologie; **62.** Naftali Herz Tur-Sinai, Limba ebraică; **63.** Efraim Urbach, Talmud; **64.** Chaim Wirzubski, Studii clasice; **65.** Menahem Yaari, Economie; **66.** Israel Yeivin, Limba ebraică.

Despre sociologii Louis Guttman și Don Handelman prezentăm, în continuare, scurte biografii și informații despre opera lor științifică:

LOUIS GUTTMAN (1916–1987)

Louis (Eliyahu) Guttman a fondat și a fost directorul științific al Institutului de Cercetare Aplicată din Israel (care azi îi poartă numele); a fost, de asemenea, profesor de evaluare socială și psihologică la Universitatea Ebraică din Ierusalim.

S-a născut la New York, în 10 februarie 1916, a crescut în comunitatea evreiască din Minneapolis (Minnesota, SUA) și a murit tot acolo, în 25 octombrie 1987². Activitatea sa a lăsat o moștenire importantă în teoria și practica analizei și evaluării, în ceea ce în metodologia sociologică se numește scalare multidimensională; este cel care a propus scala care-i poartă numele, scala Guttman.

A fost descris ca un inovator genial, care a creat noi teorii și metode în sociologie, uzând cu mare rafinament de metode matematice și statistice, care a avut o contribuție majoră la elaborarea politicilor în noul stat Israel și a fost preocupat de bunăstarea indivizilor, grupurilor și a societății. Obține licența (Bachelor of Arts) în 1936 și masterul (Masters of Arts) în 1939 la Universitatea din Minnesota, câștigând un doctorat în măsurare socială și psihologică în 1942. Din 1941 până în 1947, a fost profesor de sociologie la Universitatea Cornell, în timp ce, ca parte a efortului individual depus în al Doilea Război Mondial, a servit, de asemenea, drept consultant de specialitate la Serviciul de Cercetare al Armatei Statelor Unite. Lucrarea sa inovatoare de metodologie sociologică, despre măsurarea atitudinilor, a fost publicată pe când era soldat american.

Fiind un sionist activ și devotat, se mută aici odată cu fondarea statului Israel în 1947, împreună cu soția sa Ruth, un genetician care, de asemenea, studia comportamentul uman. Fondează unitatea de studiere a comportamentului militar, care, în cele din urmă, devine Institutul de Cercetări Sociale Aplicate din Israel, cu conexiuni științifice la nivel mondial, al cărui director științific a fost până în ultima sa zi; în paralel a fost profesor la Universitatea Ebraică din Ierusalim, unde a participat la formarea a numeroși cercetători, oameni de știință și studenți.

Profesorul Louis Guttman a publicat numeroase reviste și cărți, inclusiv peste 300 de pagini în revista „Psychometrika”. Multe dintre lucrările sale sunt încă citate în literatura de specialitate ca fiind relevante și importante pentru progresele actuale în statistică și matematică. Dintre acestea, analiza Scala Guttman, teoria Facet și abordarea matematică și filosofică a analizei factoriale sunt printre cele mai importante părți din moștenirea sa științifică. Mai multe dintre contribuțiile lui Guttman au fost incluse în pachete de *soft* ale calculatoarelor, precum analiza celui mai mic spațiu și analiza de scală a comenzi.

În 1971, revista „Science” îl include într-o listă a celor mai importanți 62 oameni de știință din cele mai importante domenii pentru cercetarea științifică în științele sociale de la începutul secolului al XX-lea. A fost ales membru al Academiei de Științe și Umanistică din Israel, membru de onoare al Academiei

² După Wikipedia.

Americane de Arte și Științe și președinte al Societății de psihometrie. A fost beneficiar al multor onoruri și premii, *Fellow* la Centrul de Studii Avansate în științele comportamentale (Stanford, 1955–1956), Premiul Rothschild (1962), Outstanding Achievement Award al Universității din Minnesota (1974), Premiul statului Israel pentru științe sociale (în 1978) și Premiul pentru măsurare, acordat de Serviciul de Testare al Universității Princeton (în 1984).

CENTRUL DE STUDII GUTTMAN – 75 DE ANI DE LA CREARE

Centrul deține cea mai mare și cea mai cuprinzătoare bază de date privind anchetele de opinie publice efectuate în Israel. Are sediul în Ierusalim. De-a lungul celor trei sferturi de secol de la crearea sa, Centrul a aplicat metode științifice riguroase, inovatoare, de pionierat, pentru a studia atitudinea publicului israelian cu privire la problemele națiunii, referitoare la toate aspectele vieții în această țară. Cele peste 1 200 de studii care au fost efectuate din 1947 analizează preocupările vieții de zi cu zi ilustrate în politica, ideologia, cultura, religia, educația și securitatea națională.

De la o simplă unitate de voluntariat a unei organizații militare (Hagana), prin forța ideilor oamenilor care l-au condus și animat, Centrul a devenit Institutul de Cercetări Sociale Aplicate, fiind recunoscut ca lider în domeniul cercetării opiniei publice și teren de mentorat pentru generațiile viitoare de cercetători ai problemelor sociale, atât în Israel, cât și în străinătate. Fondatorul său, Louis Guttman, a emigrat în Israel din Statele Unite ale Americii și după moartea sa, în 1987, până în 1996, a fost redenumit Institutul de Cercetare Socială Aplicată Guttman.

Inițial, proiecta și realiza studii privind opinii și atitudini ale populației în cadrul diviziei de Informare și Educație a Mishmar Ha'am (Apărarea Publică Evreiască), situată în cartierul Jaffa din Tel-Aviv. În timpul asediului Ierusalimului, unitatea a fost anexată la Divizia Manpower a Statului Major General al Forțelor de Apărare Israeliene. A rămas unitatea sa psihologică până în 1951, atunci când aceasta a devenit o instituție independentă, cu sediul în Ierusalim, din care abia în 1955 s-a format Institutul de Cercetări Sociale Aplicate, ca organizație non-profit, în conformitate cu o decizie a guvernului Israelului. Printre problemele abordate în acești ani de început au fost aspecte ale moralului populației civile, care asculta clandestin radioul, răspunsul la întrebarea dacă serviciul militar ar trebui să fie voluntar sau obligatoriu, problemele și prioritățile create de raționalizarea produselor alimentare. Studiile de teren au debutat în 1949, când interviuatorii (operatorii de anchetă) au venit la casele evreilor pentru a le măsura opiniile. Unul dintre studiile majore efectuate la începutul anilor '50 a durat peste trei ani și s-a axat pe cunoașterea opiniilor noilor imigranți. Interviurile au fost realizate în 12 limbi la sosirea acestora, în taberele de imigranți răspândite în întreaga țară. Un studiu, realizat atunci de Asociația Inginerilor pentru crearea unor tipuri de

construcții a fost extins de către institut, pe propria cheltuială, pentru a include întrebări cu privire la relațiile cu vecinii, ceea ce a atras un mare interes în rândul oficialilor guvernamentali. Alte studii ale Institutului au dus la crearea sistemului de televiziune israelian.

Apoi, diferite organizații din străinătate au apelat la institut pentru a studia și extinde metodele sale de pionierat în cercetarea de teren, inclusiv utilizarea calculatoarelor și tehnicile de analiză a datelor: armata SUA a vrut să învețe despre socializarea tinerilor în ceea ce în Israel se numește *kibbutz*, UNESCO a vrut să afle ce anume aduce atingere anumitor grupuri de imigranți, BBC și Vocea Americii au vrut să știe ce gândesc israelienii despre programele lor de radio, iar revista „Time” a cerut să se investigheze punctele de vedere ale publicului israelian asupra relațiilor internaționale. Cercetătorii de la universități din străinătate au venit la institut pentru a studia metodele sale inovatoare, precum și pentru a desfășura cercetare de doctorat.

Unul dintre obiectivele Institutului la începuturile sale era de a colecta date de-a lungul timpului, despre starea de spirit și atitudinea publicului, dar nu fonduri adecvate pentru a menține astfel de studii în curs de desfășurare. Chiar înainte de începerea Războiului de Yom Kippur din 1967, Institutul a convins ministrul responsabil de informații pentru a finanța un studiu privind starea de spirit a publicului și mai multe persoane au fost intervievate, iar concluziile analizate pe parcursul războiului. Din 1968, Institutul, împreună cu Universitatea Ebraică, au implementat ancheta longitudinală, continuă, de trei ori pe an, ceea ce a permis înregistrarea continuă și sistematică a opiniilor oamenilor.

Centrul de Studii Guttman studiază viața publică din diferitele sectoare ale statului și analizează problemele specifice din rândul respondenților, cu ajutorul unor indicatori sociali, cu scopul de a măsura variabile care servesc drept bază pentru înțelegerea tendințelor în comportamentul public. Anchetele sociale continue întreprinse cu privire la problemele publice au evidențiat indicii consistente ale activităților sociale de-a lungul timpului. Pentru întreaga sa activitate de consolidare a instituțiilor democratice și promovare a cercetării științifice în domeniul toleranței, Centrul de Studii Guttman a primit Premiul Toleranță la 17 iunie 2006 pentru studierea și cultivarea unei mișcări non-partizane, orientată spre reducerea violenței. Trei dintre membrii săi au primit Premiul Israel: Louis Guttman, Judy Shuval și Elihu Katz.

Cele mai importante teme de studiu ale Institutului și ale Centrului Guttman au fost: antisemitismul și Holocaustul, conducerea arabă, drepturile și libertățile civile, problemele comunitare și viața de familie, încrederea în guvern, politica și problemele economice, educația și integrarea, alegerile, grupările extremiste, politica externă, performanța și deciziile guvernului, sănătatea și serviciile de sănătate, imigrarea și imigranții, instituțiile, Israelul și relațiile cu diaspora, relațiile israeliano-arabe, democrația israeliană, războaiele Israelului, relațiile Israel–SUA, forța și relațiile de muncă, mass-media, armele nucleare, acordurile și

conferințele de pace, sentimentele personale, participarea politică, încrederea în și eficiența sistemului politic, relațiile dintre grupurile etnice, relațiile religioase seculare, investiții și impozite, problemele sociale, standardul de viață, calitatea vieții, teroarea și intifada, viitorul stat palestinian, procesul de pace, prim-ministrul și conducerea politică, valorile, morala și normele în societatea israeliană, violența, dorința de a face concesii economice și/sau teritoriale, sionismul și patriotismul.

Printre cele mai importante lucrări ale Centrului Guttman se află: *Un portret al evreilor israelieni: credințele, ritualurile și valorile evreilor israelieni* (2002), *Un portret al evreilor israelieni: convingerile, respectul și valorile evreilor israelieni* (2009), iar din anul 2003 realizarea anuală a unui Index pentru Democrație, care a avut chiar scopul de a măsura democrația în primul an, apoi a studiat: atitudinile tineretului (2004), deceniul scurs de la asasinarea prim-ministrului Yitzhak Rabin (2005), modificările în sistemul partidelor politice din Israel (2006), coeziunea într-o societate divizată (2007), relațiile dintre stat și societatea civilă (2008), 20 de ani de emigrație din Uniunea Sovietică (2009), practica valorilor democratice (2010).

Indicele Păcii este unul din proiectele recente cele mai importante ale centrului Guttman, un proiect de cercetare longitudinală, pe baza unui sondaj lunar care monitorizează sistematic tendințele opiniei publice israeliene cu privire la conflictul israeliano-palestinian și relațiile dintre evrei și arabi în Israel, precum și cu privire la impactul acestora asupra societății israeliene. Această „evaluare des citată de sentimente publice și atitudini” a fost creată inițial de către Tami Steinmetz și Centrul de Cercetare pentru Pace de la Universitatea din Tel Aviv în iunie 1994 și a devenit un proiect al Centrului Guttman și al Universității din Tel Aviv. Conducătorii sunt prof. Tamar Hermann și prof. Efraim Yaar de la Universitatea din Tel Aviv. Indicele Păcii este realizat pe baza unui sondaj lunar, pe un eșantion reprezentativ din populația adultă a statului Israel, care include aproximativ 600 de bărbați și femei, cetățeni evrei și arabi, rezidenți ai comunităților agricole și coloniștii evrei care locuiesc dincolo de linia verde. Anchetele sunt în prezent realizate de către Institutul Dahaf, cu prelucrarea statistică efectuată de către d-na Yasmin Alkalay.

Indicele Păcii face analiza aprofundată a tendințelor referitoare la acest domeniu important al realității, un rezumat la principalele constatări fiind publicat cotidian în ziarul „Yediot Acharonot”. Vă puteți abona pentru a primi newsletterul la adresa de e-mail: PeaceIndex@idi.org.il.

DON HANDELMAN (1939–2007)

Don Handelman s-a născut la Montreal, la 24 aprilie 1939, și a fost copil unic la părinți³. Părinții lui au emigrat în Canada din Ucraina, fiind extrem de săraci. Bunica lui și doi unchi au fost uciși într-un pogrom în Ucraina, în 1918,

³ Prelucrare de pe site-ul www.oral.history.unr.edu, vizitat pe 17 februarie 2012.

când bunicul său era deja în Canada. Familia sa s-a mutat la St. Agathe des Monts, lângă Quebec, în 1940, unde tatăl său era hotelier, într-o zonă predominant franceză, catolică și antisemită. La maturitate, Handelsmann afirma că vorbea idiș doar la domiciliu, recunoscând că nu are aproape nicio amintire legată de primii săi ani în Canada.

A fost elev în localitatea natală, la o școală protestantă, fiind singurul evreu din clasă. Un accident la vârsta de 13 ani i-a rupt nervii și tendoanele de la mâna stângă și a trebuit astfel să învețe să folosească mâna dreaptă. La 16 ani a vrut să renunțe la școală și să devină cizmar, dar părinții săi nu au acceptat, îndrumându-l să meargă la universitate. I-am plăcut *science fiction*-ul, schiul, patinajul și romantismul visării. În 1956, la doar 17 de ani a plecat să studieze la McGill University, unde s-a alăturat fraternității iudaice; obține licența și urmează un master în antropologie, studiind cu William Wilmot, apoi Toshiyo Yatsushiro și Richard „Dick” Salisbury.

Tânăr absolvent al masterului, Handelsman a văzut în antropologie, care abia se năștea ca știință, un domeniu de un interes aparte cu privire la studiul ființelor umane în contextul organizării sociale, în care omul este o entitate extrem de problematică. Dick Salisbury l-a sfătuit să-l citească pe Erving Goffman. Handelsman a învățat metoda britanică de antropologie de la profesorul său, Richard Salisbury, apoi pe cea americană de la Universitatea din Pittsburgh. Departamentul de antropologie al Universității McGill era atunci axat pe studii de antropologie culturală. A fost acceptat la Universitatea din Pittsburgh, pentru un doctorat în antropologie, fiind chiar invitat să predea aici; a participat cu succes, de asemenea, la Universitatea din Reno (Nevada, SUA), la o școală de vară pe parcursul căreia a studiat indienii Washoe, retrași în Colonia Carson.

Studiul populației Washoe îi aduce lui Don Handelsman consacrarea științifică: face observație coparticipantă în colonia menționată, trăind în cort, pe terenul familiei unui indian americanizat, Henry Rupert, de profesie șaman; de la acesta învață diferite cuvinte indiene și ascultă nenumărate povești. Handelsman își plătește subiectul de studiu cu un dolar pe oră, ca pe un veritabil informator în problematica genealogiilor indiene, politica americană față de indieni, consiliul tribal, dar și ca pe ultimul mare vânător al comunității Carson. Aceste studii de antropologie, devenite apoi celebre, au fost publicate în revistele de specialitate ale vremii.

Pentru Don Handelsman, Henry Rupert a constituit o introducere în gândirea fenomenologică asupra multiplelor fațete ale realității, în construirea lumilor paralele indiană și americană. Timpul petrecut de Handelsman cu tribul Washoe, în Nevada, a avut un rol important în modelarea sa ca antropolog, unul din cei mai redevabili ai sfârșitului de secol al XX-lea. Viața de profesor antropolog la Universitatea din Pittsburgh, cariera la facultate în campusul Pitt îl vor marca profund pentru întreaga sa viață științifică.

Părăsește Universitatea Pittsburg în 1966 și, continuându-și destinul de antropolog, pleacă să lucreze la un proiect de cercetare cu prof. Max Gluckman,

șeful Școlii de Antropologie Socială de la Universitatea din Manchester (Marea Britanie); rămâne un an la Manchester, apoi, începând cu februarie 1967, petrece alți doi ani în Israel, unde o va întâlni pe viitoarea lui soție, Leah, și revine pentru un an la Manchester, pentru a-și definitiva studiile întreprinse. Devine interesat de modul în care doi oameni care interacționează pentru a crea o structură determină acea structură, care îi formează ca „inter-actori”. Acest studiu va sta la baza tezei sale de doctorat, iar în ea observă modul în care anumite tipuri de întâlniri pot genera modele de comportament de lungă durată.

Se reîntoarce la Ierusalim pentru a-și termina de scris teza de doctorat și rămâne acolo pentru a fi împreună cu soția sa. Este angajat la Universitatea Ebraică din Ierusalim, unde Martin Buber și apoi M. Eiserstadt prezidau Departamentul de sociologie, apoi la Universitatea din Tel Aviv. Este considerat primul antropolog al recentului stat Israel, cei trei gânditori care și-au pus amprenta asupra formării sale fiind Bruce Kapferer, Victor Turner și Gregory Bateson. Handelman și soția sa petrec apoi un concediu sabatic pentru desăvârșirea unei burse postdoctorale Mellon, la Pittsburgh, în 1977; astfel, savantul ajunge să studieze lucrările lui Jack Roberts despre micile grupuri de culturi. La invitația lui Catherine și Don Fowler, Handelman susține apoi cursuri de antropologie la Universitatea din Reno, în aprilie 1978, prilej cu care revizitează Colonia Carson, acolo unde și-a început activitatea științifică de antropolog.

A fost în ultimii ani ai vieții profesor emerit de antropologie, la Universitatea Ebraică din Ierusalim⁴. Printre publicațiile sale cele mai cunoscute se numără: *Models and Mirrors: Towards an Anthropology of Public Events* (Anthropology Food & Nutrition) (1990), *Nationalism and the Israeli State: Bureaucratic Logic in Public Events* (2004); împreună cu David Shulman, a scris *God Inside Out: Shiva's Game of Dice* (1997) și (2004).

BIBLIOGRAFIE

1. BORG, I., SHYE, S. (1995), *Facet Theory: Form and Content*, Thousand Oaks, CA: Sage (A mathematical formulation of Facet Theory and algorithms for computing optimal regions in SSA).
2. CANTER, D. (Ed.) (1985), *Facet Theory: Approaches to Social Research*. New York: Springer (A selection of applications of Facet Theory to psychology).
3. DEUTSCH, K.W., PLATT, J. & SENGHAN D. (1971), *Conditions favoring major advances in social sciences*, in *Science*, nr. 71, p. 450–459.
4. FOA, U.G. (1958), *The contiguity principle in the structure of interpersonal behavior*, in *Human Relations*, nr. 11, p. 229–238.
5. GUTTMAN, L. (1940), *Multiple rectilinear prediction and the resolution into components*, in *Psychometrika*, nr. 5, p. 75–99.
6. GUTTMAN, L. (1941), *The quantification of a class of attributes: a theory and method of scale construction*. in *The Prediction of personal Adjustment* (with P. Horst and others), New York: Social Science Research Council.

⁴ Pe site-ul www.uib.no, vizitat pe 18 februarie 2012.

7. GUTTMAN, L. (1944), *General theory and methods for matrix factoring*, in *Psychometrika*, 9, p. 1–16.
8. GUTTMAN, L. (1950), *Measurement and Prediction* (with S.A. Stouffer and others), in *Studies in Social Psychology in World war II*, Vol. 4, Princeton, N.J.: Princeton University Press.
9. GUTTMAN, L. (1952), *Multiple-Group Methods for Common-Factor Analysis*, in *Psychometrika*, 17, p. 209–222.
10. GUTTMAN, L. (1954), *A new approach to factor analysis: The radex*, in P.F. Lazarsfeld (Ed.), *Mathematical Thinking in the Social Sciences*, New York: Free Press.
11. GUTTMAN, L. (1954), *Some necessary conditions for common-factor analysis*, in *Psychometrika*, 19, p. 149–161.
12. GUTTMAN, L. (1955), *The determinacy of factor score matrices with implications for five other basic problems of common-factor theory*, in *British Journal of Statistical Psychology*, nr. 8, p. 65–81.
13. GUTTMAN, L. (1956), *“Best Possible” systematic estimates of communalities*, in *Psychometrika*, 21, p. 272–28.
14. GUTTMAN, L. (1957), *Introduction to facet design and analysis*, in *Proceedings of the Fifteenth International Congress of Psychology*, Brussels, Amsterdam: North-Holland.
15. GUTTMAN, L. (1957), *Simple proofs of relations between the communality problem and multiple correlation*, in *Psychometrika*, 22, p. 147–157.
16. GUTTMAN, L. (1958), *To what extent can communalities reduce rank?*, in *Psychometrika*, 23, p. 297–308.
17. GUTTMAN, L. (1965), *A faceted definition of intelligence*, in *Studies in Psychology Scripta Hierosolymitana* (Hebrew University), nr. 14, p. 166–181.
18. GUTTMAN, L. (1968), *A general nonmetric technique for finding the smallest coordinate space for a configuration of points*, in *Psychometrika*, nr. 33, p. 469–506.
19. GUTTMAN, L. (1971), *Measurement as structural theory*. in *Psychometrika*, 36, p. 329–347.
20. GUTTMAN, L. and LEVY, S. (1991), *Two structural laws for intelligence tests*, in *Intelligence*, 15, p. 79–103.
21. HANDELMAN, DON (1999), *Playful Seduction of Neo-Shamanic Ritual*, în *History of Religions*, nr. 39, p. 65–72.
22. HANDELMAN, DON (2001), *Playful and Ludic Spaces: Studies in Games of Life*, special issue, în *European Journal of Anthropology*, nr. 39.
23. HANDELMAN, DON și LINDQUIST, GALINA (2005), *Ritual in its Own Right: Exploring the Dynamics of Transformation*, New York, Beyhala Books.
24. LEVY, S. (1985), *Lawful roles of facets in social theories*, in D. Canter (Ed.), in *Facet theory: Approach to social research*, p. 59–96), New York: Springer.
25. LEVY, S. (Ed.) (1994), *Louis Guttman on Theory and Methodology: Selected Writings*.
26. SCHLESINGER, I.M. & GUTTMAN, L. (1969), *Smallest space analysis of intelligence and achievement tests*, in *Psychological Bulletin*, nr. 71, p. 95–100.
27. SHEPARD, R.N. (1978), *The circumplex and related topological manifolds in the study of perception*, în Shye, S. (Ed.) *Theory Construction and Data Analysis in the Behavioral Sciences*, San Francisco: Jossey-Bass.
28. SHYE, S. (1978), *On the search for laws in the behavioral sciences*, in Shye, S. (Ed.), *Theory Construction and Data Analysis in the Behavioral Sciences*, San Francisco: Jossey-Bass.
29. SHYE, S. (1978b), *Facet analysis and regional hypothesis*, in Shye, S. (Ed.) *Theory Construction and Data Analysis in the Behavioral Sciences*, San Francisco: Jossey-Bass.

